

ZMĚNÍ SE PO VSTUPU ČESKÉ REPUBLIKY DO EU STRUKTURA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU?



Informační brožura pro vývozce a dovozce



ZMĚNÍ SE PO VSTUPU ČESKÉ REPUBLIKY DO EU STRUKTURA ZAHRANIČNÍHO OBCHODU?

Ministerstvo průmyslu a obchodu
Sekce vnějších ekonomických vztahů a evropské integrace

Dne 13. prosince 2002 skončilo na Summitu Evropské unie v Kodani desetileté sblížování osmi zemí střední a východní Evropy s Evropskou unií (EU) a spolu s Maltou a Kyprem se jim otevřela cesta ke členství v EU. Smlouva o přistoupení České republiky k Evropské unii by měla být podepsána 16. dubna 2003 v Athénách a vysloví-li se členstvím v EU souhlas i čeští občané v referendu, stane se Česká republika plnoprávným členem EU 1. května 2004.

Blížící se členství České republiky v Evropské unii vyvolává zájem široké veřejnosti zjistit, co nás v Unii čeká, k jakým dojde změnám a zda pro nás budou výhodné či nevýhodné. Pokud si pokládáte takové otázky v souvislosti se zahraničním obchodem, s určovanými podmínkami, za nichž bude obchodování českých firem se zahraničím probíhat nebo s tím, jaké se budou nabízet možnosti pro ochranu trhu,

mohli byste na ně najít odpověď v tomto textu.

Za zahraniční obchod jsme dosud zvyklí považovat veškeré přesuny zboží, které směřují z České republiky za naše hranice a ze zahraničí k nám. První změnou, se kterou se po vstupu do EU setkáme, bude rozdělení zemí, kde máme zahraniční obchodní partnery, do dvou skupin:

Jednu skupinu budou tvořit členské státy EU, tj. dnešních patnáct zemí a dalších devět, které se spolu s ČR ve stejném dnu mají stát členy Evropské unie. Obchod s těmito zeměmi již nebude zahraničním obchodem, ale obchodem vnitřním, který se může uskutečnit na kterémkoli místě uvnitř rozšířené Unie. Do druhé skupiny se zařadí všechny ostatní státy, obvykle označované jako nečlenské nebo třetí země. Při obchodování s těmito zeměmi budou výrobky přecházet unijní hranici, výměna zboží

zůstane vývozem a dovozem, jinými slovy zahraničním obchodem tak, jak ho známe dnes.

Podmínky, které budou platit pro obchodování našich firem s partnery v jednotlivých zemích, se budou odvíjet právě od příslušnosti do první nebo druhé skupiny. Jak dále vyplyne, liší se velmi výrazně.

1. Obchodování s členskými státy Evropské unie



Zdroj: Delegace Evropské komise v České republice

Sídlo Rady Evropské unie, která je hlavním rozhodovacím orgánem EU.

Česká republika a nové členské státy se dnem vstupu do EU stanou součástí jednotného vnitřního trhu EU, který byl vytvořen před deseti lety spojením trhů všech členských států EU do jednoho celku. Noví členové EU společný trh nejen získávají, ale připojují k němu také trh své země. Mezi členy neexistují vnitřní hranice trhu a zboží se pohybuje volně. Aby trh mohl bezproblémově fungovat, musela být pro všechny, kteří na něm prodávají a nakupují zboží, vytvořena jednotná pravidla. Vznikla postupným sblíčováním a sjednocováním právních předpisů nebo vzájemným uznáním předpisů národních. Tak se podařilo odstranit v podstatě všechny překážky, které volnému pohybu zboží bránily (nadále se však pracuje např. na úpravách technických požadavků na výroby a na harmonizaci daní). Proto i naši podnikatelé a obchodníci budou povinni se při dodávkách zboží unijním partnerům přizpůsobit a dodržovat pravidla, platná pro přesun průmyslových a zemědělských výrobků uvnitř EU.

Klady

- Na celé území vnitřního trhu EU bude mít veškeré české zboží volný přístup bez cel, bez limitování dodávaného množství a bez všech dalších administrativních omezení vývozu a dovozu.
- Odpadne proclívání zboží, prokazování jeho původu a zřizování celních skladů, nebudou třeba žádná povolení pro vývoz a dovoz a různá osvědčení, která jsou obvykle udělována za finanční úhradu, nebude nutné plnit formality spojené s režimem zušlechťovacího styku, který se změnil na výrobní spolupráci firem atd. Výrazně se usnadní kompletační dodávky, vyřizování reklamací a měla by se zjednodušit i servisní činnost.
- Pro naše firmy se otevírá několikanásobně zvětšený trh, nabízejí se nové investiční příležitosti a možnost těžit z růstu konkurenceschopnosti rozšířené EU na světovém trhu.
- Firmy budou svoji činnost provozovat ve stabilizovaném podnikatelském prostředí s jasnými pravidly hospodářské soutěže, mohou počítat se zvýšením právní ochrany podnikání, snadnějším přístupem ke kapitálu a k veřejným zakázkám i s vyšší mobilitou pracovníků.
- Unijní trh je trhem náročných spotřebitelů a vyspělých konkurentů. Podnikatelé se budou muset vyrovnat se zvýšenými nároky na etiku podnikání, s vyššími požadavky na plnění technických předpisů a norem, na dodržování ekologických požadavků, s přísnějšími předpisy na ochranu spotřebitele, pracovními předpisy a předpisy na ochranu bezpečnosti a zdraví zaměstnanců.
- Pro malé a střední podniky bude přínosem účast na společných programech EU, možnost využívat prostředky ze strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti EU a také přebírání nejlepších praktik podnikání podporovaných Evropskou komisí.

Rizika

- Stejně výhody mají nebo získají unijní dodavatelé a dodavatelé z nových členských zemí. Je proto pravděpodobné, že se budou snažit, aby jejich výrobky byly na trhu zastoupeny co nejvíce, což může mít za následek snížení možností pro uplatnění českých produktů v nabídce na trhu.
- Firmy s pomalým růstem produktivity práce a nepružným marketingem budou mít problémy. Obstojí jen takoví podnikatelé, kteří nespolehají výhradně na to, že jejich zboží je levné (mzdy a náklady porostou), ale věnují pozornost kvalitě výrobků, inovacím, servisu a spolehlivosti, přizpůsobují se požadavkům zákazníků a jsou odhodláni se prosadit.
- Přípravenost na nové prostředí nespočívá jen v tom, zda podniky udělají vše pro to, aby byly schopné konkurovat, důležitá je také připravenost samotného podnikového vedení na nové podmínky.
- Náročná bude změna zejména pro firmy, které zatím neměly a nemají obchodní kontakty s partnery z unijních zemí, protože budou muset navíc změnit také dosavadní přístup k marketingu, propagaci a prezentaci svých výrobků.

S riziky je třeba počítat a připravit se na ně s předstihem, není však důvod k přehnaným obavám. Již v uplynulém období se naši podnikatelé dokázali vyrovnat s tvrdou konkurencí kapitálově silnějších a marketingově zkušenějších unijních podniků. Jestliže dnes prodávají na unijním trhu dvě třetiny zboží vyváženého z ČR, dá se předpokládat, že na vnitřním trhu rozšířeném o kandidátské státy, se při dostatku kvalitního zboží a odpovídající odbytové strategii může tento podíl ještě dále zvýšit na zhruba 75 až 80 %.

2. Obchodování se třetími zeměmi mimo Evropskou unii

Odhadujeme, že po vstupu do EU bude zahraničním obchodem ČR zhruba pětina hodnoty našeho dnešního zahraničněobchodního obrátu. Podmínky pro provádění obchodu, které jsou výsledkem obchodně politických jednání se zeměmi této druhé skupiny, se stejně jako u zemí patřících do skupiny první rovněž změní. Od data vstupu je nebudou určovat rozhodnutí, právní předpisy a mezinárodní smlouvy přijaté českými orgány, ale rozhodnutí a právní předpisy schválené orgány EU a mezinárodní smlouvy, které s třetími zeměmi uzavřela EU.

Proč ČR bude přebírat a provádět legislativu, na jejímž vzniku se nepodílela. A proč dovolí, aby unijní orgány jednaly jejím jménem?

Jednoduchou odpovědí je, že všichni členové Unie se podle článku 133 Smlouvy o ES zavazují, že vůči okolnímu světu budou provádět společnou obchodní politiku a ke každé třetí zemi se budou chovat jednotně. Všechny členské státy např. při obchodu s Indií zatěžují dovoz stejnými celními sazbami a obdobně Indie zatěžuje stejným clem dovozy z EU, ať již pocházejí z Francie, Německa nebo Řecka. Přijme-li EU vůči Indii nebo Indie vůči EU opatření, kterými brání svůj trh před neúměrně zvýšenými dovozy určitého výrobku nebo před nepřijatelnými obchodními praktikami partnera při prodeji výrobku (cenově se podbízí, poskytuje nedovolené subvence), je těmito opatřeními chráněn a v opačném případě postižen celý unijní trh. Obsah mezinárodní smlouvy, kterou EU uzavřela s Indií, je rovněž závazný pro všechny členské státy EU.

Je zřejmé, že za těchto okolností nemohou členské státy EU rozhodovat samostatně, ale společně na unijní úrovni. Hlavním orgánem pro provádění společné obchodní politiky je Rada, která rozhoduje na základě návrhů předložených Evropskou komisí. Je-li třeba sjednat obchodní dohody s třetími zeměmi, Komise podá Radě doporučení, Rada zmocní Komisi k zahájení jednání a stanoví jí mandát pro jednání. Je informován a konzultován také Evropský parlament, jehož souhlasu je zapotřebí u určitých dohod přesahujících rámec společné obchodní politiky.

Naše zapojení do systému unijní společné obchodní politiky si vyžádá řadu zásahů, výrazně měnících dosavadní praxi. Mezi nejdůležitější změny patří:

1. Přenesení části zákonodárné iniciativy české vlády na Evropskou komisi a zákonodárné rozhodovací pravomoci z Parlamentu ČR na Radu EU a Evropský parlament



Zdroj: Delegace Evropské komise v České republice

Sídlo Evropské komise, která je strážcem smluv a ztělesňuje zájem společenství.

Klady

- Postavení EU v celosvětovém obchodě (největší světový vývozcce a druhý největší dovozce) je potvrzením úspěšnosti unijní obchodní politiky. EU všemi dostupnými způsoby zajišťuje výhodné podmínky pro vývoz unijního zboží na trhy třetích zemí a otevírá svůj trh pro zahraniční zboží. Důsledně sleduje dodržování mezinárodních pravidel obchodu a v případě jejich porušování přijímá opatření na ochranu svých zájmů.

Rizika

- Občané jsou většinou citliví na zmínky o přenesení práv národních orgánů na orgány EU. České orgány již nebudou samostatně rozhodovat a budou se podílet svými názory na přípravě a provádění společné obchodní politiky, na rozhodování o návrzích nových strategií, pozic pro mezinárodní jednání i nových právních předpisů. Spojení sil s ostatními členskými státy však za to stojí, protože dává možnost získat společně větší vliv ve světě. Současně nelze skrývat, že prosazení českých zájmů, ať samostatně nebo ve spojení s názorově blízkými členskými státy, bude při velkém počtu členů EU nesnadné, i když budou zástupci české strany na jednání dobře připraveni.

2. Přistoupení k mezinárodním dohodám uzavřeným EU a ukončení platnosti dohod ČR s EU a všech mezinárodních dohod se třetími státy, které nejsou slučitelné se členstvím v EU

Evropská unie uzavřela s třetími zeměmi, jejich seskupeními nebo regiony velký počet dohod, které často kromě obchodu upravují také oblasti s obchodem související, jako jsou hospodářská soutěž, státní pomoc, investice, ale i podmínky politické, hospodářské, sociální, kulturní a finanční spolupráce. Samostatné obchodní dohody jsou zaměřeny spíše sektorově - dohody o obchodu textilem, ocelí, některými zemědělskými výrobky - nebo jde o dohody staršího data, nahrazované postupně novými komplexnějšími dohodami.

Významné jsou zejména preferenční dohody - dohody o celní unii nebo oblasti volného obchodu. V těchto dohodách si EU a její partneři sjednávají velmi výhodné podmínky pro vzájemný obchod a jejich cílem je

postupně dosáhnout bezcelní výměny zboží v případě celní unie nebo bezcelní výměny všech průmyslových výrobků a snížení nebo zrušení cel u většiny zemědělských výrobků v oblasti volného obchodu.

Skutečnost, že skončí platnost českých obchodních smluv s třetími zeměmi, smlouvy o vytvoření celní unie se Slovenskem a že přestaneme spolu s dalšími kandidátskými zeměmi provádět Středoevropskou dohodu o volném obchodě (CEFTA) a dohody o volném obchodě s Evropským sdružením volného obchodu (ESVO), pobaltskými státy, Tureckem, Izraelem a Chorvatskem, neznamená, že výhodné podmínky ztratíme. Budou více než nahrazeny výhodami vyplývajícími z dohod uzavřených EU, k nimž se připojíme.

Klady

- Přistoupení k dohodám EU posílí u zákazníků ve třetích zemích naši důvěryhodnost jako partnera.
- EU uzavřela ve srovnání s ČR větší počet preferenčních dohod. Získáme tak nové preferenční partnery a tím lepší podmínky pro dodávky na jejich trhy.

Zápory

- Je třeba počítat s tím, že výhody vyplývající z preferenčních dohod jsou oboustranné a od nových partnerů výhody nejen získáme, ale budeme také poskytovat, což může přilákat další konkurenty pro domácí výrobce.

3. Nahrazení českého celního sazebníku unijním celním sazebníkem

S mezinárodními dohodami úzce souvisí celní sazebník, do kterého se kromě smluvních celních sazeb vázaných ve Světové obchodní organizaci (WTO) promítají i všechna snížení cel dohodnutá v preferenčních dohodách, případně celní úlevy, které EU poskytuje jednostranně. A protože budeme postupovat shodně s EU, je logickým důsledkem, že český celní sazebník bude nahrazen unijním sazebníkem. Zda náš dovoz konkrétního výrobku bude podléhat clu v plné výši, sníženému clu nebo bude bezcelní, závisí na zemi, ze které bude pocházet. Pro základní orientaci lze v současné době vycházet z tohoto rozdělení třetích zemí:

a) země, s nimiž EU obchoduje na základě doložky nejvyšších výhod bez jakýchkoli dalších úlev

Při obchodu s těmito zeměmi se na obou stranách vybírá smluvní celní sazba WTO v plné výši podle celního sazebníku EU a dané země. Toto pravidlo platí pouze pro devět zemí: USA, Kanadu, Austrálii, Nový Zéland, Japonsko, Korejskou republiku, Hongkong, Tchaj-wan a Singapur. Stejným způsobem s těmito zeměmi zacházíme i my.

b) země, jimž EU poskytuje a od nichž získává celní výhody na základě dohody o vytvoření celní unie nebo oblasti volného obchodu - preferenční partneri

Celní úlevy vyplývají z obsahu příslušné mezinárodní dohody a mohou se lišit co do položek, výše úlev i harmonogramů snižování cel. Pro dovoz do EU konkrétní sazbu snadno najdeme v Integrovaném tarifu EU; pro

dovoz do partnerské země je třeba pracovat s jejím celním sazebníkem.

Preferenčními partnery jsou Slovensko, Maďarsko, Polsko, Slovinsko, Estonsko, Litva, Lotyšsko, Kypr a Malta (pokud tyto státy vstoupí do EU, budou se na ně vztahovat pravidla vnitřního trhu). Dále země ESVO, Bulharsko, Rumunsko, Chorvatsko, Makedonie, Izrael, Turecko, Maroko, Palestina, Tunisko, Jordánsko, Libanon, Egypt, Alžírsko, JAR, Chile, Mexiko, Andorra, San Marino a Faerské ostrovy. Výhledově se k tomuto seznamu připojí MERCOSUR (Argentina, Brazílie, Paraguay a Uruguay), země Perského zálivu (Bahrajn, Kuvajt, Oman, Katar, Saúdská Arábie a Spojené arabské emiráty) a při splnění určitých podmínek mají tuto možnost i některé státy bývalého SSSR.

c) země, jimž EU celní výhody pouze poskytuje, ale pro své zboží nezískává

Jedná se o země, které mezinárodní společenství považuje za rozvojové nebo nejméně rozvinuté. EU jim uděluje - bez ohledu na to, zda je uzavřena mezinárodní dohoda - jednostranné celní úlevy podle všeobecného systému preferencí. ČR uplatňuje vůči rozvojovým tento systém také, ale i zde dojde ke změnám, neboť každý stát určuje celní úlevy tak, jak uzná za vhodné. Připojením se k unijnímu nastavení celních úlev se změní jejich výše, počet položek, zemí a přibudou zvláštní pobídky pro ochranu životního prostředí, dodržování pracovních standardů a boj proti výrobě a obchodování s drogami. Na clech vybíraných rozvojovými zeměmi by se po vstupu do EU nemělo v podstatě nic měnit, protože naše zboží budou zatěžovat sazbami v plné výši jako dosud.



Zdroj: Delegation Evropské komise v České republice

Budova Evropského parlamentu, ve kterém zasedají zástupci 370 milionů občanů Unie.



Zdroj: Delegace Evropské komise v České republice
Evropská centrální banka převzala zodpovědnost za zavádění evropské měnové politiky.

Jednostranně jsou poskytovány celní úlevy rovněž na dovoz zboží ze 77 afrických, karibských a tichomořských rozvojových zemí spojených s EU Dohodou o partnerství a spolupráci (nejpozději do 8 let by však tyto země měly poskytovat výhody pro zboží z EU). V rámci pomoci získávají dočasně výhody i některé balkánské země – Srbsko a Černá Hora, Bosna-Hercegovina a Albánie. Také ty budeme po vstupu do EU v celém rozsahu poskytovat.

Klady

➤ Cla pro země s doložkou nejvyšších výhod má EU ve srovnání s ČR mírně vyšší u téměř poloviny průmyslových položek a většiny zemědělských výrobků. Při dovozu z vyspělých mimoevropských zemí (viz a) se tak změnil výše celní ochrany; zda bude nižší nebo vyšší je třeba posoudit u každé jednotlivé položky.

➤ Při dodávkách preferenčním partnerům bude české zboží podléhat výhodnějším cům nebo bude dováženo bezcelně.

➤ Preferenčním partnerům a zemím, kterým budeme spolu s EU udělovat jednostranné výhody, se český trh více otevře, což může zvýšit konkurenci na našem trhu.

Zápory

➤ Naši vývozci do USA, Kanady a Japonska přijdou o celní úlevy, které jim stále ještě v rámci všeobecného systému preferencí pro rozvojové země tyto tři země jednostranně poskytují. Umístění zboží na těchto trzích bude pak o něco obtížnější.

➤ Příjmy z vybraných cel přestanou být součástí státního rozpočtu ČR a budou z velké části odváděny do rozpočtu EU.

4. Nahrazení českých právních předpisů pro ochranná, antidumpingová a antisubvenční opatření předpisy EU

Převzetím legislativy EU se připojíme jak k unijním postupům pro přijímání všech typů opatření na ochranu trhu, tak k postihům, které bude EU uplatňovat vůči třetím zemím v den našeho vstupu do EU. Současně ukončíme platnost našich předpisů a přijatých opatření. Mezi EU, ČR a novými členskými státy se taková opatření uplatňovat přestanou.

Klady

➤ Naši výrobci citlivých produktů (zejména hutnických a textilních) budou lépe a ve stejném rozsahu jako výrobci unijní chráněni před zvýšenými a levnými dovozy z nečlenských zemí, které jim způsobují problémy. Nežádoucímú přílivu výrobků budou bránit unijní ochranná opatření (množstevní

omezení, kvóty, dohlížecí a kontrolní režimy), desítky unijních antidumpingových opatření a opatření proti nedovoleným subvencím.

- Proti našim firmám (ani proti firmám z nových členských států) EU a nové členské státy již nebudou moci uplatnit ochranné opatření.
- Naši podnikatelé se zapojí do důsledného sledování, jak obchodní partneři EU dodržují závazky vyplývající z dohod uzavřených v rámci WTO nebo jaké vytvářejí překážky obchodu. Získají přístup do unijních informačních databází o podmínkách obchodování s třetími zeměmi a budou mít právo předkládat své poznatky o obchodních překážkách unijním orgánům k řešení.

Zápory

- O uplatnění ochranných, antidumpingových a antisubvenčních opatření nebudeme moci rozhodovat sami. O zavedení těchto opatření rozhodne Evropská komise na základě podnětu dotčeného subjektu.
- Čeští výrobci a vývozci se budou muset spolu s výrobci a vývozci ostatních členských států vyrovnávat se všemi platnými ochrannými opatřeními třetích zemí namířenými proti vývozům z EU.



Zdroj: Delegace Evropské komise v České republice

Podle odhadů ekonomů budou čeští občané eurem platit nejdříve v roce 2007

Systémy podpor vývozu nejsou součástí společné obchodní politiky a unijní orgány se jimi nezabývají s výjimkou podmínek pro poskytování vývozních úvěrů se státní podporou. Formy a rozsah pomoci českým vývozcům, které umožňují mezinárodní pravidla, budou proto po vstupu do EU záviset především na možnostech a rozhodnutích v České republice.

Zásadní otázkou pro plynulý přechod do unijních obchodně politických režimů, je znalost jednotlivých unijních předpisů obsahujících úpravu obchodu a mezinárodních obchodních smluv EU se třetími zeměmi. Právě včasné seznámení se s těmito pravidly, která budou platit na našem území od prvního dne našeho členství, a to nejen ze strany orgánů státu, ale především obchodníků a podnikatelů, bude jednou ze záruk úspěchu v novém prostředí.

Podrobnější odborné informace jsou zveřejněny v příručce
„Změny v zahraničněobchodní politice ČR v souvislosti se vstupem do EU“
na internetové stránce Ministerstva průmyslu a obchodu – www.mpo.cz
pod heslem Obchod, stránka Publikace.

Vydalo Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, Odbor komunikační strategie
ve spolupráci s Ministerstvem průmyslu a obchodu České republiky
Vydání první, 13 stran, náklad 35 000 ks
Neprodejný výtisk

Další informace o problematice o EU naleznete na <http://www.euroskop.cz>
nebo na bezplatné informační lince 800 200 200
© MPO ČR, MZV ČR, Praha 2003
ISBN: 80-86345-28-9